

El Bon Pastor

Revista per a preveres

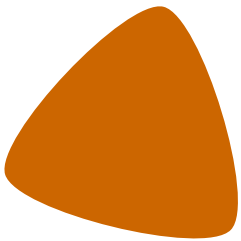
Núm. 103

Juliol/Agost de

2018

Any IX

Equip promotor: Agustí Borrell, Norbert Miracle,
Xavier Morlans, Joan Planellas, Armand Puig.

Correcció lingüística: Joaquim Claver.

Disseny original: Albert Fortuny.

Dipòsit Legal T- 1085 - 2014
revistaelbonpastor@gmail.com
www.elbonpastor.cat

Si voleu col·laborar econòmicament en el sosteniment i difusió de
la revista podeu fer els vostres donatius a
La Caixa 2100-0272-33-0101212882

Moltes gràcies

L'ESGLÉSIA CATALANA: PRESENT I FUTUR

Introducció

El moment actual de Catalunya presenta un denominador comú: l'encreuament i el canvi. Les modificacions dels paradigmes fins ara existents s'estenen als camps social, econòmic, ètic i polític, i incideixen en el fenomen religiós. Dintre d'ell l'Església catòlica, que és la institució religiosa majoritària a Catalunya, ha de donar respostes pastorals als esdeveniments que se succeeixen a velocitat considerable. Les pàgines que segueixen volen contribuir a l'elaboració d'aquestes respostes des d'una reflexió madurada pel debat i l'intercanvi, fruit de dues reunions dels signants al Monestir de Montserrat (gener de 2016 i de 2018).

La mirada que predomina en aquest document és la perspectiva de futur. Aquest document efectua una diagnosi de la situació actual, però, més enllà, pretén traçar línies concretes que apuntin cap als propers anys. El document inclou la pregunta per la realitat que vivim però també l'horitzó dels camins que, segons el parer dels signants, caldria anar fressant. Certament, és més fàcil descriure el present que esbossar un projecte, però estem convençuts que l'Església catalana té futur i per això és del tot necessària una mirada que s'adreci als anys que vindran. Aquesta reflexió parteix del principi que el futur de l'Església passa per l'Evangelí viscut, comunicat i celebrat. L'Evangelí de Jesús, el Crist, és la llavor, i la terra és Catalunya, aquest país mil·lenari de la Mediterrània occidental, amb la seva gent, la seva història, la seva cultura i el seu esperit. L'Església és la que ha de sembrar la llavor de l'Evangelí, sense proclamar-se a si mateixa, sense posar-se al marge del món, sense quedar-se a part dels goigs i els sofriments de les persones que viuen en aquesta terra.

Tanmateix, l'Església de Catalunya no pot ser la portadora de l'Evangelí a la societat catalana si es mira a si mateixa amb autocomplaença o victimisme, o si es replega amb una actitud defensiva. El realisme i l'esperança van de bracet en aquest document. No volem llepar-nos cap ferida. Posar-se a prop de la realitat és, en darrer terme, un exercici de misericòrdia, perquè tan sols comprèn aquell que foragita la queixa i el desencís. El papa Joan XXIII, home sant, ja va alertar contra els profetes de calamitats que segresten allò que empeny la història cap endavant: l'esperança. I el papa Francesc ha reprès aquest advertiment a l'hora de proposar una Església que es converteix a l'Evangelí de Jesús i que, amb esperit missioner, el porta i el descobreix en les perifèries del món. Aquestes són les premisses de la reflexió que segueix.

1. La ubicació de l'Església en la Catalunya d'avui

1.1. L'Església i la pluralitat de la societat catalana

Les estadístiques mostren que el 60% de catalans es considera catòlic, el 7% pertany a l'Islam, el 3% practica altres confessions o altres religions, i que el 30% es declara agnòstic o ateu. Aquestes xifres es capgiren si la consideració recau exclusivament sobre els joves (persones entre 15 i 30 anys): aquests es declaren majoritàriament agnòstics o ateus, i els qui es declaren catòlics són una minoria. El sentit de pertinença a l'Església, en el cas dels joves, es mou al voltant del 30%, mentre que els indiferents, agnòstics i ateus representen un 55%. De fet, la religió és irrellevant per a la meitat dels joves i no molt important per al 15%. La considera rellevant, en diversos graus, un 30%. És evident que aquestes dades, manllevades d'un estudi recent de la «Fundación Santa María» sobre els joves a nivell d'Estat espanyol (2017), són indissociables de la pregunta pel sentit de la vida, la qual, en molts casos, té al seu darrere connotacions religioses.

Però en qualsevol cas, és evident que Catalunya és un país que ha sortit de la cristiandat i ha entrat en la pluralitat, que és la condició habitual de les societats globalitzades. Aquesta pluralitat inclou, com a la resta d'Europa, la intensificació de la secularització. Aquesta es manifesta de moltes maneres, per exemple, en la baixada dels baptismes i l'augment dels enterraments civils, o bé en el nombre més alt de matrimonis civils que de matrimonis religiosos. Això no vol dir que Catalunya hagi esdevingut *toutcourt* un país postcatòlic. Dins la pluralitat, el catolicisme català no és una minoria, però les dades esmentades anteriorment fan pensar que d'aquí a uns quants anys ho pot esdevenir. Cal, per tant, una acció destinada a invertir la tendència, en la qual serà decisiva la capacitat de treball conjunt a l'interior de l'Església. La comunió entre les diverses realitats eclesials és més necessària que mai. La metàfora evangèlica ho expressa dient que una casa dividida no pot durar (vegeu Marc 3,24). L'Evangeli no ha de ser ofegat, i l'Església ha de retrobar el pols missioner. Hi ha moltes persones «malmenades i abatudes com ovelles sense pastor» (Mateu 9,36), que cerquen paraules significatives i gestos que parlin.

Cert que també hi ha un laïcisme agressiu, que voldria reduir l'Església al domini del privat i deixar-la sense oxigen, per exemple, amb una reducció dràstica dels concerts escolars, o amb l'estigmatització dels creients que han de dissimular la seva condició. La pretensió d'aquest laïcisme és excloure les conviccions i les institucions religioses, en particular les catòliques, dels debats socials i de l'espai públic, de les institucions i de l'educació. Aquest laïcisme, que compta amb el suport de diverses formacions polítiques i institucions, influeix sobre el relat mediàtic dominant i sobre l'opinió pública. D'altra banda, hi ha una laïcitat no agressiva, amb la qual l'Església pot compartir moltes coses en terrenys com ara la cooperació social, l'ajuda als països subdesenvolupats, una cultura humanística, i amb la qual és possible d'obrir un diàleg fructífer. En efecte, és entre tots que cal fer una aportació substantiva a la societat catalana.

1.2. La presència de l'Església en la societat catalana

En aquest moment no hi ha cap àmbit major de la societat catalana on l'Església no hi sigui present, mitjançant les seves institucions i les seves realitats. En l'àmbit educatiu, un 40% dels centres de Primària i Secundària són de titularitat eclesial, i tres universitats privades, amb seu a Barcelona, són d'inspiració cristiana (Ramon Llull, Internacional de Catalunya, Abat Oliba-CEU), a més de l'Ateneu Universitari Sant Pacià, depenent de les deu diòcesis catalanes. En l'àmbit de la salut, els centres hospitalaris pertanyents a l'Església o participats per ella són nombrosos. La presència de l'Església en el món de la cultura es duu a terme a través de diverses institucions, acadèmiques i no acadèmiques. La tasca a favor dels immigrants i refugiats, dels presoners i dels sense sostre, implica igualment diverses entitats d'Església. Destaca, pel seu volum d'activitat, Càritas, la qual es mou a nivell interdiocesà, diocesà, arxiprestal i parroquial.

Remarquem algunes xifres referides a aquesta presència per part de les diverses entitats de l'Església. Cenyint-nos a l'any 2014, les persones directament beneficiàries de la seva acció van ser 426.976 –quasi la meitat entre 31 i 45 anys– amb un abast global d'1.200.000 persones beneficiàries. Els voluntaris foren 18.850. I tan sols el 30% dels recursos van provenir de les administracions públiques. L'acció de cara als pobres que duu a terme l'Església és apreciada i valorada. Val a dir, tanmateix, que deu anys després de l'inici de la crisi econòmica (2008) les desigualtats, lluny de desaparèixer, es fan més grans. Aquesta crisi s'ha «tancat» en fals i ha deixat els més pobres més deseparats. Tot i que la taxa d'atur se situa a Catalunya en el 12,6% (febrer 2018) hi ha que la fractura social s'aprofundeixi encara més. A la ciutat de Barcelona, per exemple, els barris amb una renda per càpita més baixa empitjoren any rere any, mentre que, en el pol oposat, l'increment de les rendes en els barris més rics és molt notable. Els pobres són cada vegada més pobres i els rics, cada vegada més rics.

Pel que fa a l'educació, l'Església gestiona la formació escolar i acadèmica d'una part important del teixit del país, si bé en la majoria d'escoles religioses, per mor de la manca de vocacions a la vida consagrada, el pes de la docència recau actualment en els laics. L'Església és força invisible entre els joves, els quals, en general, no se la senten seva, si bé, com s'ha dit, és molt present en el món de l'educació. L'Església encara forja directament almenys una part de les classes dirigents del país. Aquí, però, es planteja la pregunta: «què vol dir educar en cristià?», «què ha de fer una escola cristiana?», «quina és la tasca d'una universitat d'inspiració cristiana?», «com es pot fer visible l'eclesialitat d'una institució d'ensenyament?». Són preguntes essencials i que van al moll de l'os dels grans reptes d'aquestes escoles, ja que en elles la presència de religiosos/es que hi ensenyen és gairebé residual, i el pes de la docència recau en laics. Per això, és clau treballar per donar respostes clares i efectives a aquestes preguntes des del govern de les escoles i universitats, i tenir molt present la importància estratègica de contractar, formar i acompanyar amb molta cura els educadors/es de les escoles a tots els nivells.

D'altra banda, les xifres de la classe de religió catòlica a l'escola pública són més aviat baixes: Educació Infantil (2n cicle): 20,77%, Educació Primària: 20,73 %, Educació Secundària: 23,74 %, Batxillerat: 21,16%, Cicles Formatius (Grau Mitjà): 9,41%, Cicles Formatius (Grau Superior): 11,59%. Ara, amb l'assignatura «cultura i valors ètics», obligatòria a secundària, i malgrat les dificultats estructurals (poca càrrega lectiva, docents no preparats i de vegades contraris al fet religiós), s'ha iniciat l'ensenyament de la cultura religiosa als alumnes que no cursen religió catòlica. Això pot suposar, si s'aprofita bé, una oportunitat per tal que els ciutadans en general tinguin algunes nocions de cultura i de comprensió del fet religiós.

Pel que fa als estrangers, l'Església ha acollit moltes persones provinents d'Amèrica Llatina, de l'Est d'Europa, de l'Àfrica i de l'Àsia que són i se senten catòliques i d'entrada són receptives a l'anunci de l'Evangelí, també els joves, que expressen una demanda religiosa i participen en la vida de l'Església. No són poques les comunitats parroquials que es nodreixen d'estrangers, si bé caldria que l'acolliment fos més vigorós i extens. Hi ha immigrants que, davant el desarrelament, opten per altres grups cristians, sovint de tipus ètnic, on troben una calidesa i un esperit de família que manca de vegades en les parròquies catòliques. A Barcelona, les parròquies personals, de tipus ètnic (filipins, xinesos, ucraïnesos), a la llarga tendeixen a afeblir-se. El repte és, doncs, integrar els immigrants en una comunitat cristiana mixta, formada per gent d'aquí i de fora, i no la constitució de comunitats a part: els llatinoamericans i els altres catòlics immigrants són una riquesa innegable per a l'Església catalana.

Pel que fa a la cultura, cal recordar que el 80% del patrimoni cultural català té l'Església com a titular. Els museus diocesans i els dels monestirs i esglésies són de gran interès i, per esmentar-ne tan sols una, una de les esglésies més visitada d'Europa és la basílica de la Sagrada Família, patrimoni de la humanitat i signe indiscutible d'identitat catalana, coneguda arreu del món. Al costat de la Sagrada Família, el monestir i la muntanya de Montserrat, singular per tants conceptes, atrauen cada any milions de visitants. Tanmateix, a més de «mostrar» el seu patrimoni artístic, l'Església es fa responsable de la seva interpretació religiosa i espiritual, com fan els museus diocesans o entitats com «Catalonia Sacra», una iniciativa de la Conferència Episcopal Tarraconense. D'altra banda, és important estimular la creació artística de motius i idiosincràsia religiosos en un context plural, que ja no és de cristiandat.

En relació a la llengua catalana, pròpia de Catalunya, es constata el compromís constant de l'Església en relació a la llengua i la cultura catalanes, que són do de Déu, en expressió del bisbe Josep Torras i Bages. La litúrgia en llengua catalana va ser promoguda en els anys posteriors al Concili Vaticà II, però ja anteriorment, en temps de les dues dictadures, l'ús de la llengua va ser garantit en l'àmbit de l'Església, i aquesta opció va contribuir a protegir-ne l'eradicació progressiva i, en canvi, a consolidar-ne la pervivència i el creixement.

Finalment, els bisbes de Catalunya han subratllat una vegada i una altra que l'Església no s'identifica amb cap opció política concreta sinó que vol promoure el bé comú, la pau i la justícia. Per això és cridada a contribuir a la concòrdia i a la reconciliació en el moment polític i social actual, que és convuls. Vivim en temps de posicions radicalitzades, de dificultats per a tornar a paraules com ara «diàleg» la seva semàntica original, d'informacions esbiaixades que es presenten com a objectives, de tensions portades a l'extrem que desemboquen en violència, de manca de respecte per la identitat de l'altre. Tot això ha portat a una polarització de les posicions, de la qual són exemple els resultats de les eleccions del 21 de desembre de 2017, que dibuixen un país amb tres sensibilitats ideològiques. Davant de tot això, la Conferència Episcopal Tarraconense s'ha pronunciat reclamant «d'avançar pel camí del diàleg i de l'entesa, del respecte dels drets i de les institucions, ajudant a què la nostra societat sigui un espai de fraternitat, llibertat i pau» (20 de setembre de 2017). Pel seu costat, la Conferència Episcopal Espanyola s'ha manifestat demanant que un diàleg «honest i generós» salvaguardi «els béns comuns i els drets propis dels diversos pobles que conformen l'Estat» i que se cerqui «una convivència lliure i pacífica entre tots» (27 de setembre de 2017). Darrerament (16 de febrer de 2018), l'episcopat català ha insistit en la necessitat de «refer la confiança mútua» entre els ciutadans i de «cercar una solució justa... des de la veritat, amb generositat i recerca del bé comú de tothom.»

1.3. La imatge pública de l'Església catalana

Aquesta imatge es diversifica molt segons els àmbits, però la valoració de l'Església ocupa més aviat la franja baixa de les enquestes. L'opinió pública la veu sovint com una institució antiquada i periclitada, sense vigor ni joventut, que pretén dictar als individus les normes de comportament vulnerant així la seva llibertat i que, a més, es troba llastada per actes irregulars o delictius comesos per alguns dels seus membres, sovint amplificats per determinats mitjans de comunicació. Certament, no ajuden certs canals mediàtics, alguns pertanyents fins i tot a la mateixa Església. Tampoc no ajuda l'abast limitat dels mitjans propis de l'Església catalana, que haurien de ser certament potenciats.

Ara bé, en un país mitjà-petit com és Catalunya (set milions i mig de persones), on són possibles moltes relacions interpersonals, la imatge de l'Església millora notablement en el terreny del tracte proper i concret, sobretot si els qui en cada ocasió «representen» l'Església saben comunicar un missatge atractiu i ponderat. Amb una actitud d'aquest tipus l'Església aconsegueix força vegades una relació fluïda amb els mitjans de comunicació, tant públics com privats, evitant d'aparèixer com una institució arcaica i antipàtica. Una cosa semblant es pot dir del món de la política, vers el qual cal tendir ponts, també mitjançant laics i laiques cristians que s'hi comprometin activament. Fins al moment present, a Catalunya entre la classe política hi ha força persones que manifesten públicament la seva fe catòlica i que, en temes sensibles, donen suport a les institucions d'Església. Caldrà veure d'ara endavant si les noves generacions de polítics mantenen els lligams amb l'Església, o bé si se la miren amb indiferència o fins i tot amb bel·ligerància.

Els temes relatius a la moral de la persona es troben entre els més debatuts a nivell social. La família és, juntament amb la cura del propi cos, el factor que els joves situen en una posició preeminent de l'escala de valors. Tanmateix, aquesta mateixa família, la família biparental formada per un home i dona, pare i mare, no és vista per les generacions més joves com la forma més desitjada de convivència, i menys encara si es planteja l'estabilitat del lligam en forma de matrimoni (religiós o civil). Entre els joves la parella de fet o la convivència pre-matrimonial és la forma habitual de lligam entres les persones. D'altra banda, volem fer notar que la família biparental rep el nom de «família tradicional» quan de fet és la forma «nuclear» de convivència familiar, dins la qual tenen dret de ser educats tots els infants. Cal dir que, més enllà dels llocs comuns i dels moralismes fàcils, la família resta el lloc de transmissió de la fe i d'aprenentatge de la pregària, si bé cada vegada més aquesta missió de la família queda limitada als primers anys de la vida dels fills. A més, l'alta taxa de divorcis, superior a la mitjana de la Unió Europea (més de la meitat dels qui es casen, per l'Església o pel civil), i les ulteriors unions (sovint, amb nous fills) sovint tenen conseqüències negatives en el creixement i l'educació dels fills de les primeres unions, i en l'educació cristiana d'infants i joves.

Amb tot, la família és un dels elements de fortalesa dins la societat catalana. De fet, es converteix en una xarxa de solidaritat que serveix per a parar molts cops en la vida de les persones, per exemple en el cas de crisis econòmiques. La família actua en aquests casos d'«institució coixí». Un tema rellevant és el paper dels avis en moltes famílies. Els joves sovint els tenen per referents fermes i afectius, moltes vegades sense que els mateixos avis en tinguin del tot consciència. I en el cas dels joves, la família és també aixopluc quan es presenten crisis emocionals i existencials.

L'Església és contestada i de vegades ridiculitzada en matèria de moral sexual, i molta gent la menysté o se n'aparta per aquest motiu. No és habitual, d'altra banda, escoltar un discurs complet sobre la vida, que inclogui l'avortament i l'eutanàsia però també la pena de mort o el tràfic de persones (esclavatge, comerç d'òrgans). El tema de l'eutanàsia emergeix amb força en molts ambients, impulsat per certs *lobbies* de caràcter laïcista que la promouen.

En termes generals, la imatge de l'Església catalana apareix sovint fragmentada en diverses dimensions, i manca la unitat del conjunt. De manera independent, es mostra la seva dimensió cultural (la litúrgia), o bé la seva dimensió cultural (el patrimoni històric), o bé l'assistència social (que sovint apareix homologada als serveis que ofereixen les administracions públiques), o bé la seva dimensió simbòlica (Montserrat com a santuari nacional de Catalunya, la Sagrada Família com a «catedral d'Europa» i icona mundial). Resulta difícil que s'entri dins la riquesa espiritual i antropològica que hi ha darrere cadascuna d'aquestes realitats. El món real de la fe celebrada i viscuda queda lluny de moltes persones –que el desconeixen i el necessiten alhora! L'acceptació de les espiritualitats «orientals» (sobretot, la budista) i de l'anomenada «espiritualitat laica» comporta un desafiament a la gran espiritualitat cristiana perquè aquesta pugui emergir sense mistificacions, amb nom i mètodes

propis. Les comunitats monàstiques i les cases d'espiritualitat gestionades per religiosos són, en aquest punt, imprescindibles.

L'aportació dels monestirs, tant masculins com femenins, és molt notable. No tan sols els grans monestirs històrics benedictins i cistercencs, que tenen una irradiació espiritual, social i cultural més enllà de l'àmbit eclesial, sinó, també alguns monestirs més petits d'altres tradicions espirituals cristianes (carmelites, clarisses, etc.). Els monestirs són més minoritaris que en altres èpoques i amb comunitats més reduïdes, però constitueixen uns llocs de pregària oberta a la gent, i ofereixen, a més, talment uns «hospitals de campanya», espais de silenci i solitud molt aptes per al treball de pacificació i de guarició de les ferides interiors de les persones en la societat frenètica actual.

Sobre això, cal dir que la imatge d'una Església exclusivament preocupada pel «social» és inexacta i equívoca. L'Església, com ha subratllat el papa Francesc, no és una ONG, una organització que gestiona serveis socials, de forma paral·lela a les administracions. L'Església és una comunió, un organisme, i no una simple organització. La primera tasca de l'Església és, doncs, la comunicació de l'Evangelí i per tant allò primer és l'«espiritual», és a dir la pregària, la litúrgia i l'escolta de la Paraula de Déu. Una comunitat cristiana –una parròquia, per exemple– es reconeix per la primacia de la vida espiritual i per l'atenció als pobres i als necessitats. Sense aquesta intersecció de les dues perspectives, «espiritual» i «social», fonamentada en l'Evangelí de Jesús, la imatge de l'Església resulta reductiva. La dimensió espiritual de la fe no és, doncs, un patrimoni de les tradicions religioses no cristianes, sinó el nucli de la proposta cristiana.

A la imatge pública de l'Església i del catolicisme pertanyen, d'una certa manera, les manifestacions de pietat popular i, més llunyanament, les manifestacions culturals de continguts o, si més no, d'orígens religiosos. La pietat popular continua viva en el cor de molts ciutadans d'aquest país, i no se la pot bandejar com una relíquia del passat. Cal discernir-la i acompanyar-la des de l'afecte, ja que es tracta d'una de les realitats més heterogènies que configuren el nostre mapa religiós. La fe del poble cristià passa en certs moments per manifestacions populars ancestrals o més recents, o bé discorre per espais on es produeix una expressió espiritual intensa. D'altra banda, en un país emprenedor i de manifestacions «tradicionals» multitudinàries i persistents, l'element religiós apareix en moltes d'aquestes tradicions. Les arrels cristianes emergeixen de manera particular en el cicle de Nadal, magníficament representat popularment en una Catalunya de fonda tradició franciscana: pastorets, pessebres vivents, sibil·les, poemes de Nadal, fires, cavalcades de Reis... Quan es parla de «secularització», cal tenir en compte aquesta dada. L'element religiós es manté en una cultura tradicional mistificada, si bé aquesta tendeix a quedar buida de l'element cristià que l'ha originada. A propòsit del catolicisme cultural, cal dir que la cultura laïcista procura secularitzar les festes i els espais religiosos, o bé fer invisible el fet religiós (un exemple d'això serien algunes sèries de televisió), també per interessos econòmics.

1.4. L'Església catalana, una Església urbana

Com ha succeït amb el país, l'Església catalana ha deixat de ser rural, i ha esdevingut urbana en la mentalitat i en les formes de vida. Aquesta és la constatació derivada dels canvis produïts en les darreres dècades, des de l'última radiografia de l'Església catalana que va ser el Concili Tarraconense del 1995, la qual va quedar reforçada pels resultats del Congrés Internacional de les Grans Ciutats (2014). Catalunya s'ha convertit en una gran ciutat de set milions i mig de persones: és l'anomenada «Catalunya-ciutat», una realitat subdividida en sub-mons, entrelaçats i interconnectats. Gairebé no queden zones rurals en estat pur. Fins i tot en les valls més feréstegues dels massissos muntanyencs s'hi pot trobar població neo-rural, és a dir, urbanites a la recerca d'un medi vital on no s'experimenti la pressió derivada de la vida a la urbs, o bé ex-rurals, autòctons que han anat urbanitzant les seves formes de vida.

Els mitjans de comunicació, geogràfics (xarxa de carreteres) i telemàtics (xarxes de telefonia mòbil i banda ampla), han contribuït a unificar el país i a convertir-lo en una unitat humana i pastoral, donant raó així al Concili Tarraconense del 1995 que qualificava Catalunya d'«unitat pastoral» (resolució 138). Aleshores, i en conseqüència, es demanava la constitució de les diòcesis catalanes com a «regió pastoral» (objectiu apuntat en la resolució 142). Aquest objectiu no s'ha assolit, i entremig (2004) les deu diòcesis han quedat subdividides en dues províncies eclesiàstiques, amb les seus metropolitanes de Tarragona i Barcelona. Val a dir que la Conferència Episcopal Tarraconense manté la seva estructura de delegacions i secretariats interdiocesans, reforçada ran del Concili Tarraconense del 1995, i que, amb motiu d'aquest Concili de les diòcesis catalanes, s'han elaborat diversos directoris (parròquia, arxiprestat, iniciació cristiana) i s'han completat algunes de les iniciatives demanades pel Concili (per exemple, el Cantoral litúrgic bàsic).

En qualsevol cas, el país funciona com una unitat, i les deu Esglésies locals que el configuren no poden ser alienes a aquest procés d'unificació, social, econòmic, cultural i religiós, que passa per la gran mobilitat de les persones (és típic el cas de la doble parròquia, a dins i a fora de Barcelona). L'atracció de la capital, Barcelona, es manifesta en el pes, també eclesial, que té. La ciutat (vora dos milions de persones) és envoltada d'una gran àrea metropolitana amb un total de cinc milions i mig de persones. La resta de Catalunya, amb dos milions de persones més, experimenta la força d'atracció de la capital i de la seva àrea metropolitana, i fins a cert punt funciona com una segona àrea metropolitana. A més, a partir dels Jocs Olímpics (1992) Barcelona ha passat a ser una metròpoli global a la cresta de la popularitat turística, amb un moviment econòmic rellevant i una qualitat de vida internacionalment reconeguda. Aquesta transformació s'ha intensificat amb tres fenòmens successius: l'explosió d'internet (anys noranta), la implantació del tren d'alta velocitat (anys dos mil) i l'entrada massiva de les xarxes socials (anys dos mil deu).

2. Els reptes de l'Església catalana

2.1. Refermar l'opció de ser una Església en sortida que comunica l'Evangelí

El repte major de l'Església catalana és, en termes del papa Francesc, la sortida evangelitzadora i missionera. Aquesta és l'única resposta possible a la situació actual. La formulació d'aquest repte, que ja es troba en l'exhortació apostòlica *Evangelii Nuntiandi* de Pau VI (1975), fou represa en el Concili Tarraconense del 1995 i ha estat proposada darrerament amb tot vigor pel papa Francesc en l'exhortació apostòlica *Evangelii Gaudium* (2013). L'acabament dels temps de cristiandat i els canvis provocats per la secularització a Europa, inseparables del fenomen de la globalització, fan del tot necessari reprendre maneres de ser i de fer que l'Església ha conegut en altres temps i contextos. El camí de l'Església catalana en el segle XXI ha de passar per les perifèries humanes i existencials. Aquesta opció l'alliberarà de l'autoreferencialitat i de les actituds defensives.

Prenguem com a exemple la pastoral de joves. Fins al 1936, ran de la creació de la Federació de Joves Cristians de Catalunya (FJCC) (1931), l'Església catalana visqué moments de gran embranzida sota el lideratge del Cardenal Vidal i Barraquer en un context sociopolític complex i progressivament difícil que culminarà amb la persecució religiosa de 1936-1939, paral·lela a la guerra. El 1936 els fejecistes comptaven amb 576 grups i 18.006 adherits. D'aquests foren executats 327 joves entre 17 i 28 anys, la figura senyera dels quals és el beat lleidatà Francesc Castelló. Després de la guerra i de la supressió de la FJCC, s'instaurà l'Acció Catòlica, tant general com especialitzada, aparegueren els Cursets de Cristiandat, i més tard sorgiren grups cristians de joves com Hora-3 i altres realitats vinculades a col·legis de secundària pertanyents a congregacions religioses masculines i femenines o a altres realitats eclesials com la Prelatura de l'Opus Dei. Mentrestant, la branca catòlica de l'escoltisme era nombrosa i majoritària, així com el moviment d'esplais vinculat a l'Església. En una paraula, el Concili Vaticà II comportà una ulterior florida de grups i moviments de joves, supradiocesans i diocesans, i aparegueren realitats eclesials i associacions, diverses entre elles, com la Comunitat de Sant'Egidio o el Camí Neocatecumenal. Abans del Concili havien sorgit altres realitats eclesials com ara el Moviment dels Focolars o Comunió i Alliberament.

L'associacionisme juvenil catòlic entrà en dificultats sobretot a partir dels anys noranta del segle passat, entre l'accentuació del compromís polític, els corrents secularitzadors i els canvis culturals derivats de la revolució del '68. Urgeix, per tant, una represa de l'anunci de l'Evangelí en el món dels joves, superant la manca d'articulació i promovent un esperit missioner que vagi més enllà dels simples esquemes d'animació juvenil. No es pot oblidar, d'altra banda, que la realitat actual dels adolescents i joves queda determinada pel fracàs escolar, per les altes xifres d'atur juvenil o de treballs precaris, per l'omnipresència ambivalent de la xarxa i l'aparició de nous sistemes de relacions, per una ètica utilitarista i la visió consumista del propi cos com un dels centres d'interès de la vida, per l'individualisme directament formulat i acceptat, i per la ignorància, indiferència o rebuig dels referents re-

ligiosos. Cal fer notar que els joves se senten Església quan l'experimenten mitjançant realitats que els interpel·len i que són compartides amb altres joves. En aquest sentit, les perifèries han de ser vistes com una opció fonamental que tregui els joves de l'endormiscament, de la bombolla i de la cultura del «jo», la qual els impedeix de viure el «nosaltres» eclesial i social. Els joves tenen futur dins l'Església quan descobreixen una vivència sòlida de comunitat cristiana, arrelada en l'amistat personal amb Jesús, expressada en la litúrgia i els sacraments, viscuda en la fraternitat d'una família i atenta al servei de les perifèries del món.

Prenguem ara un segon exemple: la situació dels preveres, tant diocesans com religiosos. Es constata un cert desencís, sobretot en els preveres diocesans, en relació als fruits del seu treball pastoral. Això es verifica tant en els qui són joves com en els qui ja són grans i han viscut, per raó de l'edat, tres realitats eclesials ben contrastades: el Pre-Concili, el Concili i el Post-Concili. Els preveres catalans estimen el seu ministeri i l'exerceixen amb dedicació i esforç, si bé les estructures pastorals existents pressuposen un nombre de preveres força més gran –com era fa cinquanta anys– i la integració dels laics en la missió és una tasca que es fa amb molta lentitud. En aquest sentit un dels reptes per a les diòcesis catalanes, segurament el repte més important, és el de construir comunitats, parroquials i no parroquials, de base laïcal, en les quals la missió i el creixement de la vida cristiana no depengui tan sols del prevere, sinó de tots els qui, en tant que batejats, són deixebles de Crist.

El clericalisme és un arcaisme irreal, ja que pretén negar els canvis que s'han produït ran del Concili Vaticà II i l'evolució de la vida de l'Església en el seu conjunt. El tercer mil·lenni serà el dels laics. I potser aquest és el missatge que l'Esperit envia a l'Església ran de la davallada de vocacions al ministeri i a la vida consagrada. D'altra banda, el clericalisme comporta la confrontació entre uns preveres i uns altres, i les crítiques mútues que no porten enlloc. Així, sovint els preveres més grans pensen que l'Església no ha acabat d'aplicar el Vaticà II i alguns preveres més joves, pel seu costat, opinen que els primers van «desmuntar» massa coses. Per a uns i altres es planteja la urgència de la conversió pastoral: un prevere que es cregui protagonista i tracti les persones des d'una posició de superioritat no té futur en l'Església que ve, com tampoc no el tindrà el prevere que visqui endut per la recerca del poder i caigui en la trampa del carrerisme.

Un prevere, com un bisbe, és un pastor, i aquesta és l'única forma viable de ser un ministre ordenat per al sacerdoti. El pastor coneix les ovelles i dona la vida per elles. Són recordats aquells antics rectors de poble que coneixien cada persona, que eren convidats a les cases i evangelitzaven amb la seva sola presència, que eren al costat de la gent des del naixement fins a la mort. Aquest estil de cura pastoral, basat en la relació personal, no es pot deixar de banda. D'altra banda, cal insistir en els moments de fraternitat entre els preveres, tant els joiosos com els dolorosos, com ara una malaltia: l'Església ha de mostrar el seu rostre càlid, proper i fratern. Els preveres, tant els grans com els joves, han de ser acompanyats personalment pel bisbe i per altres preveres, sobretot quan l'edat o la malaltia els deixen sense forces.

Aquests dos exemples serveixen per a posar damunt la taula el repte principal de l'Església catalana, comú a tot Europa occidental, que ja havia estat detectat en *Evangelii Nuntiandi* i *Evangelii Gaudium*: la urgència de construir una Església que comuniqui l'Evangelí i se senti cridada al discipulatge missioner en una societat que bascula entre l'individualisme i el consumisme, la recerca de sentit i la incertesa.

2.2. Plantejar amb coratge la proposta cristiana

La proposta cristiana té com a subjecte la comunitat de fe i d'amor que és l'Església o qualsevol de les seves realitats comunitàries. I té com a objecte el món on aquesta vol comunicar l'Evangelí de Jesús, en el nostre cas, la societat catalana. Una Església en sortida durà a terme la seva missió si no li manca la *parresia*, terme grec que vol dir fermesa i coratge, impuls i decisió. Accentuar la identitat i la missió no vol dir ser combatius ni coactius. De fet, una posició d'aquest tipus produeix sovint l'efecte rebot i aconsegueix el contrari del que es proposa. Subratllar la bellesa del missatge cristià no vol dir refusar el diàleg. Més aviat sap dialogar el qui es posa en el lloc de l'altre sense renunciar a les pròpies conviccions però cercant el punt de trobament i d'acord. Plantejar la proposta cristiana implica no quedar tancat en el propi grup, sinó treballar amb un alt sentit de comunió dins l'Església, que el bisbe de Roma, el Papa, presideix en la caritat.

Prenguem, com a exemple emblemàtic, les institucions educatives catòliques. Els idearis d'aquestes institucions (escoles i universitats), força semblants entre ells, acostumen a subratllar la pertinença cristiana, però aquesta pertinença s'expressa de maneres diverses: es constata un gran ventall d'opcions, que va des dels qui proposen l'assistència quasi obligatòria a celebracions religioses cristianes, als qui les exclouen, guiats per criteris de l'anomenada «multiculturalitat», o empesos per la pressió dels pares i dels alumnes que aprecien el nivell educatiu dels centres sense acceptar una aplicació estricta d'aquell ideari. Tot plegat es mou en un context de forta competitivitat entre els centres educatius, de desinterès per la religió catòlica i dificultat per trobar bons educadors, altament qualificats, i alhora compromesos amb una missió evangelitzadora en les escoles que vagi més enllà de la pura educació en valors. De vegades, fins i tot hi ha una curiosa sobre-valoració de certs corrents i praxis religiosos inspirats en les religions orientals, budisme sobretot, que porta alguns cops a una proposta d'espiritualitat més aviat sincretista, on el cristianisme funciona quasi *a pari* amb altres religions o bé amb una religió civil on uns vagues «valors ètics» són presentats com l'únic referent.

Per afegir complexitat a la situació, cal recordar que el Papa Francesc ha subratllat en diverses ocasions que les institucions cristianes dedicades a l'ensenyament no han de ser elitistes. S'ha de dir que, de fet, les escoles catòliques per regla general no ho són, d'elitistes, si bé la situació canvia en les universitats d'inspiració cristiana. Ara bé, és cert que l'apertura dels centres docents i acadèmics cristians a persones que desconeixen l'Església i, aparentment, són lluny de la dimensió religiosa i espiritual, és un important repte afegit per a la realització d'una missió humanitzadora i evangelitzadora. En qualsevol cas, cal elaborar

millor la identitat i la missió de les institucions d'inspiració cristiana i reforçar la valoració de la seva acció a la llum de l'Evangelí.

És cert que encara hi ha sectors que es resisteixen a treure les conseqüències de la missió evangèlica de les escoles, instituts i universitats cristianes, com si encara ens trobéssim en el nacionalcatolicisme d'abans del 75, on «catòlic» era, als ulls de les ideologies de l'època, sinònim de doctrinari o d'addicte a règims passats. Ara, el moment és un altre, i els reptes no són els mateixos. Se'n poden esmentar tres.

En primer lloc, ens trobem avui en un món global on les identitats tendeixen a diluir-se, i on alhora tendeixen a afirmar-se. Per això, l'Església no pot cedir davant l'esperit del segle, davant les ideologies actuals, neoliberals, consumistes i de mercat, del guany i de l'exclusió, que dominen l'economia i la societat. En segon lloc, la societat on vivim exigeix, lògicament, un gran respecte a la pluralitat i la diversitat de persones, tant als col·legis com, encara més, a les universitats. Es viu en un moment d'altíssima competitivitat entre els centres, i, en els idearis, costa trobar-hi fidelitats basades en la identitat cristiana. Tot això fa difícil concretar l'ideari del centre en accions i maneres de fer que li imprimeixin un caràcter propi que sigui verificable i que vagi més enllà de les bones intencions. Finalment, tal i com s'ha dit més amunt, un repte afegit és que en una societat més plural que abans, es fa cada vegada més difícil trobar educadors/es realment compromesos en l'ideari i el treball de la dimensió evangelitzadora dels centres.

Per tot això, cal fomentar la claredat en els plantejaments sobre la identitat i missió dels centres, buscant que siguin realistes, que tinguin en compte el moment on som avui amb les seves grans complexitats, i que dins l'Església hi hagi un gran esforç de comprensió i de recolzament mutu. Tothom es troba en el mateix vaixell, i està sotmès als mateixos vents i a les mateixes onades.

2.3. Envigorar la vida cristiana

La vida cristiana a les diòcesis catalanes necessita un envigoriment que contraresti el progressiu envelliment dels qui es confessen catòlics i la xifra discreta d'ordenacions al ministeri presbiteral i de vocacions a la vida religiosa. Cal reforçar la vida cristiana en les seves tres dimensions fonamentals: la vida fraterna al voltant de la Paraula de Déu, la celebració del misteri cristià i l'atenció als pobres i necessitats. Les perifèries són el punt de partença d'una Església que es renova i s'envigoreix.

Els hàbits de vida globals inclouen la secularització amb tots els seus efectes, i l'Església pateix una minva de persones que la freqüenten de manera continuada o bé que ho fan de manera ocasional. Cal esmentar en aquest punt la notable influència del papa Francesc en la recuperació d'una imatge d'Església convincent i creïble. En qualsevol cas, s'han produït grans canvis en moltes parròquies o comunitats no parroquials, que s'emmarquen en un progressiva laïcització de la societat catalana, amb una situació conjuntural que, a nivell de dades sacramentals, es troba a mig camí entre França i el conjunt d'Espanya. Pel que fa als

sagraments del baptisme i del matrimoni, es constata que en els últims deu anys han baixat gairebé a la meitat. L'administració de la confirmació és exigua i, darrerament, el creixement de celebracions civils als tanatoris ha augmentat notablement. El sagrament de la penitència és demanat rarament, si bé els santuaris i algunes catedrals constitueixen una excepció. La mitjana d'edat a les celebracions eucarístiques és alta, i els qui hi participen habitualment són aproximadament un 5% de la població. D'altra banda, les parròquies, les esglésies portades per religiosos i altres comunitats han donat una gran resposta al desafiament provocat per la crisi convertint-se en autèntics «parallamps» de molta gent necessitada. Igualment, i malgrat la manca de recanvis generacionals, la catequesi continua fonamentalment en mans de laics, sobretot dones, que garanteixen la transmissió del missatge cristià.

A la situació afeblida de les comunitats, hi correspon la situació de les vocacions. Aquesta situació és, des de fa temps, estable en el cas dels candidats al sacerdoci, i es constata una lleugera tendència l'alça (hi ha un promig de vint ordenacions sacerdotals per any en el conjunt de les deu diòcesis catalanes). En canvi, es constata una baixada de les vocacions a la vida religiosa. La gran abundància de preveres i religiosos en el primer terç del segle XX, va quedar tallada ran de dos moments d'ensulsiada ocorreguts en els darrers vuitanta anys: la persecució religiosa del 1936-1939 i el gran nombre de secularitzacions entre els anys 1965 i 1985. La persecució religiosa va provocar la mort d'un terç dels preveres diocesans a Barcelona i Tarragona, o bé fins i tot de dos terços a Lleida i Tortosa. L'onada de secularitzacions va comportar que deixessin el ministeri entre una quarta i una cinquena part dels preveres diocesans. Els religiosos també visqueren defeccions en grau considerable.

Actualment, l'edat mitjana dels preveres diocesans es troba per damunt dels setanta anys, i en les àrees estrictament rurals s'ha procedit a efectuar agrupacions parroquials, opció pastoral que també afecta les parròquies de les ciutats. Significativament, aquesta decisió, que era del tot necessària, ha desvetllat un sentit comunitari nou entre parròquies veïnes i ha provocat una nova presa de consciència eclesial allí on el rector de la parròquia ha sabut introduir la idea de la corresponsabilitat eclesial.

Els monestirs masculins (Montserrat, Poblet, Solius) es mantenen, però s'han hagut de tancar força comunitats monàstiques femenines. Pel que fa als religiosos, sofreixen processos d'agrupació en noves províncies –sovint amb la seu provincial fora de Catalunya, sobretot a Madrid–, i això pot provocar en la vida religiosa un desarrelament en relació a la realitat eclesial catalana, amb unes comunitats que quedin formades exclusivament per religiosos no catalans. Aquest fet podria anar en detriment d'una presència de la vida religiosa a Catalunya, i podrien aguditzar-se temes sensibles com les decisions escolars o el tancament de cases i comunitats. De moment, el gruix de religiosos arrelats en el país encara és notable, però la situació pot canviar. Finalment, cal esmentar la gran contribució dels religiosos als projectes missioners. Encara hi ha moltes persones (homes i dones) que foren enviats a

missions per les respectives congregacions i resten en altres països amb una fidelitat admirable. La seva mitjana d'edat és alta. En qualsevol cas, la *missio ad gentes* és un dels «rostres amables» de l'Església.

2.4. Abandonar les actituds de replegament

A uns cinquanta anys del Concili Vaticà II (1962-1965), que va ser una primavera de l'Església – i que fou viscut amb gran entusiasme a Catalunya–, i a uns vint anys del Concili Tarraconense del 1995, moment àlgid de recepció del Vaticà II a casa nostra, es constata que s'han esmorteït les confrontacions ideològiques entre conservadors i progressistes i que s'ha entrat en una situació de fatiga, acompanyada d'un replegament de l'Església sobre ella mateixa. El replegament és conseqüència del desànim i el desencís o bé d'una actitud defensiva –l'Església concebuda com a fortalesa–, però també és el resultat de la manca de visió i d'una mirada limitada sobre la realitat. El «provincianisme», com el cofoisme o el xovinisme, és un perill de l'Església catalana i del país en general. Aquest perill creix quan l'Església no queda identificada com un espai de missió, ni de cara endintre ni de cara enfora. Llavors tot es viu a escala reduïda i no hi ha somnis ni profecia, sinó lamentació i auto-defensa. Es viu aleshores un replegament cap a la pròpia trinxera que es converteix en una actitud immobilista, i es vol justificar la manca d'iniciativa amb l'excusa de la pròpia incapacitat.

Una de les causes del replegament de l'Església catalana ha estat, paradoxalment, la relació poc fluïda que va mantenir amb Roma i, de retruc, amb l'Església universal, durant el Post-Concili. És sorprenent que una Església històricament pro-romana com la catalana, passés a ser anti-romana i entrés dins d'ella un ambient de contestació. La situació ha canviat en els darrers anys, i ara malda per fer-se escoltar i comprendre, conscient que contribueix al bé i a la missió de l'Església universal. Signes d'aquest canvi són la visita del papa Benet XVI a Barcelona per a beneir la Sagrada Família (2010) i els contactes habituals entre el papa Francesc i l'actual Cardenal i Arquebisbe de Barcelona, Joan-Josep Omella.

Queda clar que no es pot mirar el món sense una visió àmplia i la comunió amb l'Església romana és una de les maneres més evidents que té l'Església catalana per a ser universal. Però no és tan sols Roma. Des del punt de vista també geogràfic, Catalunya beu de les tres cultures llatines més importants (francesa, italiana i castellana), la tercera de les quals és la que exerceix un influx més gran sobre el teixit eclesial, pel fet obvi que els bisbes catalans formen part de la Conferència Episcopal Espanyola. Pel que fa a les altres dues realitats, mentre que durant el segle XX la influència francesa fou dominant, en el segle XXI les relacions de Catalunya amb Itàlia han crescut notablement, i aquesta dada també s'aplica, a nivell eclesial, a les anàlisis i praxis pastorals. Tanmateix, la cultura catalana, com la resta de cultures llatines, queda sota l'influx omnipresent del món anglosaxó, sobretot nord-americà, del qual també arriben algunes experiències pastorals, que són aplicades aquí.

En resum, l'actitud de replegament necessita ser contrarestada pel refermament del lligam eclesial i històric que uneix l'Església catalana amb la seu de Pere, mare de totes les esglési-

es i principi de comunió. Igualment, les potents realitats culturals més properes serveixen de referent i contribueixen a donar profunditat a l'Església que peregrina a Catalunya. Particularment, la integració en l'Església espanyola, malgrat l'existència de temes i reaccions que denoten manca de comprensió, enriqueix les diòcesis catalanes i els confereix un àmbit eclesial de gran magnitud, que es projecta cap a les esglésies d'Amèrica Llatina. La participació activa i habitual dels bisbes, preveres i laics de les diòcesis catalanes en els organismes de la Conferència Episcopal Espanyola té lloc en molts camps i instàncies de l'acció de l'Església, i aquest fet contribueix a un enfortiment de les opcions i realitzacions pastorals tant a nivell de Catalunya com a nivell d'Espanya.

2.5. Aprofundir una visió de conjunt de Catalunya com a unitat pastoral

La identitat diocesana de cada Església local és d'ordre eclesiològic i no pot ser obviada. El bisbe, en tant que successor dels apòstols, pastura la porció de poble de Déu que li ha estat confiat. Ho fa en comunió amb el bisbe de Roma i amb els altres bisbes de l'Església, sobretot amb aquells que conformen la província eclesiàstica a la qual pertany, presidida per l'arquebisbe metropolità. Cert que la diòcesi resta, com a Església local, la unitat eclesial bàsica, però ja des de molt antic els patriarcats i les seues metropolitanes han configurat el mapa de l'Església segons les agrupacions d'Esglésies locals constituïdes en províncies eclesiàstiques. Des de 2004, com hem dit, Catalunya té dos arquebisbes metropolitans: el de Tarragona i el de Barcelona. I les dues províncies eclesiàstiques, la de Tarragona i la de Barcelona, es retroben en la Conferència Episcopal Tarraconense (activa des del 1969), que integra les deu diòcesis amb seu a Catalunya que inclouen també el principat d'Andorra i les terres castellonenques del bisbat de Tortosa. Una clau dels pròxims anys és, òbviament, el camí conjunt i sinodal de les dues províncies eclesiàstiques catalanes.

D'altra banda, les problemàtiques pastorals de cada diòcesi no es poden pensar en el marc exclusiu de l'Església local. La unitat pastoral de les diòcesis catalanes és una dada essencial, que exigeix un treball conjunt, més enllà dels plantejaments estrictament diocesans. Per tant, cal mantenir i enfortir les estructures i les praxis interdiocesanes, promogudes per la Conferència Episcopal Tarraconense.

El treball conjunt interdiocesà representa una garantia per a donar una resposta cohesionada i unitària als grans reptes que Catalunya, com a unitat pastoral, té plantejats. En aquest camí conjunt no es poden oblidar els lligams amb les diòcesis de les Illes Balears, particularment en el marc del SIC (Secretariat Interdiocesà de Catequesi), del SIJ (Secretariat Interdiocesà de Joventut) i de la Comissió de Versions dels Textos Litúrgics. A més, en el cas de la diòcesi de Mallorca cal esmentar les dues institucions acadèmiques que depenen de la Facultat de Teologia de l'Ateneu Universitari sant Pacià: el Centre d'Estudis Teològics de Mallorca (CETEM) i l'Institut Superior de Ciències Religioses (ISUCIR).

En els darrers anys les diòcesis catalanes han consolidat diverses iniciatives de caire interdiocesà. La més important, si bé puntual, va ser el Concili Provincial de 1995. En l'ordre formatiu, cal esmentar el Seminari Major Interdiocesà (1988), que integra les set diòcesis de

la Província eclesiàstica Tarraconense. En l'ordre acadèmic, la Santa Seu va constituir l'Ateneu Universitari Sant Pacià (2015) a partir de les tres facultats eclesiàstiques catalanes (Teologia, Filosofia, Antoni Gaudí). De la Facultat de Teologia depenen els cinc Instituts Superiors de Ciències Religioses amb seu a Catalunya (Barcelona, Girona, Lleida, Tarragona i Vic), i també en depèn la Càtedra de Teologia Pastoral «Arquebisbe Josep Pont i Gol» (2016), que continua la tasca de l'antic Centre d'Estudis Pastorals (CEP), molt actiu en l'immediat Post-Concili. D'altra banda, des de fa més de cinquanta anys, el Centre de Pastoral Litúrgica (CPL) treballa al servei de la pastoral litúrgica que tant marca la vida de les comunitats.

En el camp de la vida religiosa, la institució que la cohesiona és la Unió de Religiosos de Catalunya (URC), de la qual depèn el CEVRE (Centre de Formació de la Vida Religiosa). La URC agrupa els religiosos i les religioses de les deu diòcesis catalanes. Quant a l'ensenyament confessional, és articulat per la Fundació de l'Escola Cristiana, que aplega escoles de tot Catalunya. A més, cal esmentar múltiples entitats, moviments i comunitats de naturalesa diversa, que funcionen coordinadament a nivell supradiocesà.

Un dels fruits més directes del treball interdiocesà és la presència pública i visible en els mitjans de comunicació, tant foranis com propis (Catalunya Cristiana, Ràdio Estel, centre emissor de Montserrat, revistes i produccions audiovisuals diocesanes). En aquest punt cal subratllar que, de cara enfora, l'Església funciona com una sola cosa, sense les distincions ni les matisacions internes a la mateixa Església (per exemple, òrgans diocesans o religiosos). És necessari que l'opinió pública estigui correctament informada, i en aquest punt caldria sumar energies per tirar endavant projectes de volada. L'Església ha de saber comunicar amb intel·ligència el que és i el que fa. Per exemple, es desconeix que Càritas ha aturat molts més desnonaments que altres plataformes més mediàtiques. Cal crear estratègies precises de comunicació, i entrar als mitjans i a les xarxes socials amb decisió i continuïtat.

3. Les esperances de l'hora present

3.1. La pregunta pel sentit

Una situació de buit existencial, de sentit de pèrdua i de desconcert, de replegament en el propi «jo», caracteritza les formes de vida actuals. Aquest buit es disfressa sovint de gaudi i felicitat alimentats pel consumisme, però al darrere hi ha tristesa i solitud, alimentats, paradoxalment, per l'individualisme: es decideix estar sol, i al final s'acaba amb una solitud insostenible. D'altra banda, hi ha una tensió existencial que travessa la vida de moltes persones. El treball sense un sou digne, l'atur, sobretot juvenil, la persistència de la droga, l'augment dels suïcidis, també els juvenils, el materialisme de les generacions de mitjana edat (30-55 anys), la vida al llindar de la pobresa d'un 25% de la població catalana, l'eixamplament de la forquilla entre pobres i rics, les dificultats de convivència per raó de les diferències identitàries existents dins la societat d'aquest país, tot plegat dibuixa una situa-

ció on augmenta el buit existencial. Ara bé, aquesta pregunta pel sentit, que és constant si bé en molts casos no s'explicita, se sobreposa a la pregunta religiosa.

La capacitat de donar resposta a aquesta pregunta, carregada d'implícits, és un dels grans desafiaments de l'acció pastoral de l'Església en el seu conjunt. Cal intel·ligència i proximitat a les persones per a saber descobrir-la i modelar-la. Una Església samaritana, que es mostra propera al qui sofreix i que es detura davant els febles i necessitats, té molt de camp a córrer. L'Evangelí és un criteri de vida i d'acció que articula la vida de l'Església i que ha d'articular cada vegada més el teixit social. La història de Catalunya palesa la connexió constant de l'Església amb el poble en nom del principi cristià de l'encarnació, que prové del mateix Crist, generós en el seu designi i fet pobre per nosaltres (vegeu Segona carta als Corintis 8,9). És un fet que Catalunya neix a l'ombra de l'Evangelí i de l'Església. Cal accentuar la naturalesa maternal de l'Església en una societat òrfena de pare.

La pregunta pel sentit s'ha accentuat ran de la crisi i del fracàs d'una societat igualitària i equitativa. L'Església, en aquest punt, té un camí propi que consisteix, davant una «societat opulenta», emprendre el camí de l'austeritat; davant el desconcert i la nostàlgia de Déu, obrir el camí de l'Evangelí; davant una societat líquida i sense principis morals que la sustentin, reforçar una praxi, personal i col·lectiva, basada en la veritat, l'amor, la justícia i la pau –les «notes» del regnat de Crist. En les darreres dècades s'ha produït un progressiu desarmament moral, i això ha provocat una pèrdua de valors personals i col·lectius, un individualisme que sembla intocable i el creixement de l'engany i la recerca del propi interès com a formes de vida habituals i acceptades. S'ha entrat en l'època de la post-veritat, en la qual la informació és manipulada sense que hi hagi una pregunta sobre la legitimitat moral de les accions humanes. Malgrat la cultura de la indiferència, resta vàlida i urgent la pregunta pel sentit, que s'insereix de ple en la pregunta sobre Déu.

3.2. L'Evangelí com a resposta

La capacitat d'afirmar, amablement i fermament, que *la* resposta és l'Evangelí de Jesús, el goig de l'Evangelí, és la base per a un plantejament seriós de futur. Sense això, el cristianisme català podria passar a ser una oferta més del supermercat de les religions. No és casual que el document matriu del pontificat del papa Francesc s'anomeni «el goig de l'Evangelí» (*Evangelii Gaudium*). L'Evangelí és el contrari de la resignació i la lamentació, de la indiferència i la passivitat. L'Evangelí és goig, és a dir, negació de la por i obertura a un futur ple d'esperança. L'Evangelí permet vèncer el desencís davant les realitats injustes del nostre món: les polítiques d'hipocresia global (es venen armes als mateixos que són combatuts), la corrupció que dissol els serveis públics (de vegades amb la connivència dels qui haurien de vetllar pel compliment de la llei), els atemptats a la dignitat de les persones (les persones són tractades com a mercaderia) o bé les agressions al medi ambient (la terra és ferida per l'egoisme d'un neoliberalisme sense entranyes). L'Evangelí és l'antítesi de l'odi i la destrucció de l'altre. La violència i el terrorisme intenten ofegar el projecte d'una humanitat en pau amb el xantatge de la por, però, com va quedar demostrat després dels atemp-

tats de Barcelona i Cambrils (agost de 2017), la societat catalana es pot aixecar unànimement dient un no clamorós a la revenja i a l'odi. Ja anteriorment (febrer de 2017), aquesta mateixa societat havia sortit al carrer amb el lema «volem acollir», tot reclamant l'acollida de refugiats i pròfugs.

Com ja hem suggerit, la resposta de l'Evangeli passa per dos vectors: l'espiritual i el social. Segons la coneguda expressió de Karl Rahner, el segle XXI ha de ser, per a l'Església, el segle dels místics. Però, perquè ho sigui, cal entrar en la vivència cristiana. Aquesta vivència s'obre als qui, sobretot si són joves, es troben orfes d'humanitat i d'humanització i cerquen quelcom que ompli el seu esperit. Afavorir l'experiència espiritual cristiana és del tot necessari, ja que molta gent té fam de Déu, sovint sense saber-ho o, simplement, intuitiv-ho. Per això calen espais –el patrimoni espiritual del cristianisme és immens– per tal d'oferir-los als qui cerquen la contemplació i la pau del cor. El gran espai és, òbviament, la litúrgia, font i cim de la vida cristiana, font d'espiritualitat i de pregària.

En aquest punt, el llenguatge és important i, si convé, cal renovar-lo, mantenint intel·ligentment la dialèctica entre allò que apunta a l'Evangeli i la presentació explícita de l'Evangeli com a tal. Sempre, però, cal establir com a punt de partença l'Evangeli viscut: parlen de Jesús de manera creïble els qui experimenten la seva companyia i la seva llum, els qui coneixen la força de la pregària. Al voltant de l'Evangeli viscut es podrà entrar en diàleg entre allò que atrau i allò que es viu com a mancança o insatisfacció o opressió. Jesús és font de totes les «energies» possibles i senyor de qualsevol «força», ell és el centre de l'espiritualitat cristiana. D'altra banda, Jesús és una figura històrica atractiva i compartida. El problema, sovint, rau en l'Església i en la imatge que es té d'ella. Molts en desconfien perquè se la miren des del punt de vista institucional i no s'adonen de la seva naturalesa real i interior: ser sagrament de la salvació de Déu malgrat el caràcter vulnerable i fràgil dels qui la formen.

Pel que fa al vector social, l'Evangeli es concreta com a servei, com a *diakonia*, segons la paraula insistent de Jesús en l'últim sopar i, particularment, segons el seu gest de rentar els peus als deixebles (vegeu Joan 13,14-15; Lluç 22,27; i també Marc 10,43-45 par. Mateu 20,26-28). L'Església no es pot apartar del testament del seu Mestre i Senyor. Ni pot deixar de proclamar les benaurances que comencen declarant els pobres com a amics de Déu i primers en el Regne (vegeu Mateu 5,3; Lluç 6,20). Ni pot oblidar que entren al Regne els qui reconeixen Jesús en els seus germans més petits, els qui passen fam i set, els estrangers i despallats, els malalts i els presoners (vegeu Mateu 25,37-40).

Una de les concrecions del vector social de l'Evangeli és l'anomenada «Doctrina social de l'Església», dins la qual emergeix la proposta d'un món divers, alternatiu, a partir d'una anàlisi de la realitat social i dels mecanismes econòmics que configuren el món –una anàlisi feta a la llum de l'Escriptura i de la Tradició de l'Església. La Doctrina Social de l'Església té com a centre l'afirmació de la dignitat de la persona humana i de les seves condicions de vida, i proposa un canvi de paradigma econòmic mitjançant les anomenades «economies

del bé comú». El món, que és una casa comuna, demana una ecologia adequada per tal de ser mirall del disseny de Déu. Encara, la Doctrina Social de l'Església inclou tant els drets inalienables de les persones com els drets dels pobles. És a partir d'aquesta doctrina que els bisbes catalans han afirmat en el seu magisteri la realitat nacional de Catalunya (vegeu els documents *Arrels cristianes de Catalunya*, 1986, i *Al servei del nostre poble*, 2011).

3.3. Una Església profètica

Es fa difícil imaginar una acció evangelitzadora de l'Església fonamentada en estratègies i consistent tan sols en un discurs de «valors no negociables». El període eclesial del Segon Post-Concili, que comença amb el pontificat del papa Francesc, es caracteritza per una Església que vol partir de les perifèries del món i estar atenta als mons que el configuren. Tan sols així, com a llum posada en un lloc alt (vegeu Mateu 5,14-16), l'Església entrarà en un temps de presència significativa. De fet, l'Evangelí mai no ha estat irrellevant: l'any 64 dC els cristians ja eren el boc expiatori de la *plebs* romana i foren utilitzats com a tals pel mateix emperador. L'Evangelí es proclama a la plaça i en totes les àgones possibles, no se'l garanteix des dels despatxos o des de les institucions. El missatge cristià es proposa de manera oberta i basada en el tu a tu personal, no ha de ser objecte d'atac o de defensa.

L'estil introduït pel papa Francesc en l'exercici del papat, obre la porta a una Església que pretén construir una alternativa al món tal com ara és, i que insisteix en la necessitat de transformar-lo. Els canvis en l'estil de vida (del malbaratament a la sobrietat), en la construcció de la història (els pobres, els perifèrics i els exclosos com a punt d'arrencada d'aquesta construcció) i en una ecologia que salvaguardi la terra (la terra com a casa comuna), col·loquen l'Església en una posició profètica, que s'activa no des de la confrontació sinó des de la misericòrdia. Es tracta de «sortir de la pròpia comoditat i d'anar a les perifèries» (*Evangelii Gaudium* 20). Pau VI havia parlat de construir la civilització de l'amor i de la pau, i el papa Francesc ha posat un nom suggerent a aquesta civilització: la misericòrdia, exercida per una Església samaritana. Res del que és humà no pot ser aliè a una Església que viu i comunica la profecia del Regne de Déu, i resta propera al sofriment dels homes i les dones del món.

En els segles II i III el cristianisme tenia poques estructures socialment visibles, però la difusió de l'Evangelí avançava gràcies a processos d'«osmosi» i a signes clars que assenyala-ven la diferenciació cristiana. La profecia d'un cristianisme viscut amb coherència, interpel·lava els qui no eren cristians. Hi havia un cristianisme «osmòtic», que es considerava a si mateix «l'ànima del món» (vegeu la Carta a Diognet) i que anava capil·laritzant l'Imperi romà, fins que en els segles IV i V esdevindrà predominant, religiosament i culturalment. El cristianisme que acaba imposant-se, no es beneficia de l'ajuda del poder polític. Ans al contrari, abans de ser tolerat (313), el cristianisme serà martirial, sobretot quan la persecució s'abati sobre el conjunt del poble cristià, a començament del segle IV.

En el nostre país, l'esclat martirial es reproduirà ran de la gran persecució en ple segle XX (1936-1939). Les causes d'aquesta persecució són diverses, i en força ocasions es fa una

lectura tendenciosa dels fets o, senzillament, se'ls ignora. Cal escatir uns episodis dolorosos, tant els que succeïren durant la Guerra Civil com els que tingueren lloc durant el primer franquisme. És urgent fer memòria d'un passat que encara determina el present, amb els seus nous anticlericalismes i anarquismes. Les ferides de la Guerra Civil encara no s'han curat, i la persecució religiosa és vista a distància per una part de la societat civil. En són mostra les reaccions hostils o poc favorables a les beatificacions de màrtirs efectuades els darrers anys. En aquest sentit, seria desitjable que l'Església es desmarqués de la Carta col·lectiva, signada l'any 1937 per la majoria de bisbes (l'excepció més clamorosa fou la del Cardenal Vidal i Barraquer), que va ser usada pel règim de Franco per a obtenir suport internacional.

3.4. Una Església-poble de Déu, deixebla i missionera

El clericalisme, sigui del signe que sigui, desfigura la realitat de l'Església com a poble de Déu, proclamada en el capítol segon de la constitució *Lumen Gentium*, del Concili Vaticà II. A més, una Església clerical esdevé presa fàcil de l'anticlericalisme. Aquest neix en el segle XVIII, amb la crítica racionalista provinent de la Il·lustració i enmig de la crisi de l'espiritualitat monàstica. Certament, el sacerdoci (*sacerdotium*), com a ministeri comú a bisbes i preveres, és essencial i constitutiu en l'Església. En canvi, el clericalisme és fruit de l'endogàmia i de la institucionalització, i ofega la responsabilitat del laïcat dins el teixit eclesial. Com ha remarcat sovint el papa Francesc, el clericalisme constitueix un obstacle major per a la reforma de l'Església.

En efecte, el Vaticà II va desvetllar un alt sentit comunitari i de participació en la vida i l'acció de l'Església per part de tots els seus membres. «Poble de Déu» esdevenia una categoria teològica fonamental, la qual quedava posada en paral·lel amb la categoria de «deixebles», plenament arrelada en els relats evangèlics. Com se subratlla en el discurs de Pere el dia de Pentecosta, tots poden ser profetes: «fills i filles», «joves i vells», ja que sobre tots ells és abocat l'Esperit Sant (2,17). Aquest era el somni de Joan XXIII, de Pau VI i de l'assemblea conciliar, i és ara un element central en el missatge del papa Francesc.

Una Església catalana que miri al futur ha de preocupar-se per ser una Església deixebla i missionera, formada per persones que viuen l'Evangeli en les diverses dimensions i vessants de la vida, que tingui un voltatge espiritual i ètic elevat, i a l'interior de la qual sorgeixin les necessàries vocacions al ministeri. Una Església poble de Déu és una Església de poble i de Déu, que posa l'Evangeli en primer lloc. Una Església de poble no és autoreferencial, no s'autolimita resignant-se a ser una minoria, sinó que malda per viure com una comunitat àmplia de fe i d'amor. Aquesta Església integra tots els qui se senten atrets per l'Evangeli de Jesús, ni que sigui en nivells diversos, recull tots els qui hi acuden per trobar-hi consol i esperança, i posa els pobres al centre de la seva vida. En una Església entesa tota ella com a poble de Déu, la prioritat és la «comunió eclesial», dins la qual els ministeris es posen al servei de la fraternitat, visibilitzada en l'assemblea eucarística. En la celebració eucarística bisbes i preveres fan present Crist en la Paraula, en el culte sacramental i en el

guiatge de la comunitat eclesial, i, per tant, estan al servei del sacerdoci comú. La tasca magisterial d'anunci de la Paraula en el marc de la Tradició per part dels bisbes, s'exerceix en comunió amb el Papa i està posada al servei de tot el poble de Déu, és a dir, de la fe i la vida de l'Església. L'Església poble de Déu, té també un rostre femení, que s'ha de manifestar amb més claredat. El mateix Papa Francesc ha convidat en diverses ocasions a avançar en l'explicitació del paper i el carisma de les dones en l'Església. En aquest sentit, l'Església no pot menystenir una part important del poble de Déu: homes i dones, en comunió fraterna, són deixebles i missioners.

L'Església, en tant que poble de Déu, és subjecte de l'evangelització, que és la tasca comuna dels deixebles de Jesús. Aquests viuen en el món sense ser del món. En efecte, com s'afirma en la *Evangelii Gaudium* cap. III, tot el poble de Déu ha d'anunciar l'Evangelí: «tots som deixebles missioners» (nn. 119-121). Una Església missionera fa servir un llenguatge propositiu, empeltat del «sí» amable, fill de la simpatia i de la misericòrdia, que comunica un Evangelí que atrau per la seva frescor i profunditat. En l'Església catalana, hi ha una nova generació de laics que han pres consciència de la seva condició missionera, i que alhora necessiten ser introduïts en els continguts del missatge cristià mitjançant una formació adequada.

3.5. Una Església de comunió i de diàleg

El sentit del treball conjunt ha augmentat en els darrers anys, però el camí és llarg i s'ha d'intensificar. Encara s'aprecien distanciaments, motivats per atavismes que a hores d'ara resulten incomprensibles, entre diocesans i religiosos, entre parròquies i moviments, entre persones de sensibilitat més «clàssica» i persones de sensibilitat més «innovadora», entre religiosos d'aquesta i d'aquella congregació. El perill resta sempre el de l'atomització de l'Església, el manteniment de la fragmentació que no beneficia ningú. Així, es constata una dispersió justificada per l'afirmació de les diferències –que existeixen però que no poden ser magnificades sinó acollides i superades per les coincidències. També es constaten autoafirmacions, estèrils i fins i tot ridícules. En aquest sentit, cal superar la desconfiança entre grups i persones, i tendir vers la unitat en la diversitat, per tal de fer el bo l'axioma de sant Agustí: *in omnibus, caritas*, en tot i sempre, l'amor. L'Església, a Catalunya, ha de treballar en una línia, àmplia i acceptada, que faci recognoscible l'Evangelí de Jesús en allò que l'Església proposa i fa. La comunió amb el Papa, sigui qui sigui, resta fonamental –sabent, a més, que el Papa Francesc és una personalitat atractiva per a moltes persones, tant catòlics com no catòlics. Les divisions internes i malfiances s'han de superar, evitant qualsevol forma de caïnisme.

El caràcter dialogal de l'Església s'aprecia particularment en el món de la cultura. És veritat que en alguns moments l'Església es veu ignorada o bandejada, però en d'altres és possible bastir sòlids ponts de col·laboració amb les institucions culturals. Ho demostren els lligams existents tant amb l'Institut d'Estudis Catalans com amb les universitats catalanes, públiques i privades. L'Església es presenta no tan sols com a guardadora sinó com a creadora de cultura. De fet, si quedés tancada en si mateixa, es convertiria en una subcultura de tipus

eclesiàstic que passaria desapercibuda. Cal cercar terrenys comuns amb les institucions d'alt nivell acadèmic, i ampliar els nexes provinents de l'Estat Espanyol, i també els altres nexes internacionals.

Seria important que l'Església, en aliança amb la resta de confessions i tradicions religioses, adoptés un paper més actiu en defensa de la llibertat religiosa en la societat catalana. Cal promoure una cultura favorable a la protecció de la llibertat religiosa com a dret humà fonamental, incloent-hi la seva dimensió pública i social. Això vol dir no solament l'eradicació de qualsevol tipus hostilitat o de discriminació contra persones o institucions per les seves conviccions o pertinença religiosa, sinó també la protecció del dret al ple exercici del culte, l'ensenyament, la pràctica i l'assistència religiosa i el dret a participar en els debats socials i expressar-se en l'espai públic. Així mateix, de manera oberta i prudent caldria contribuir al públic reconeixement del valor i de l'aportació que fan les tradicions religioses al bé comú de la nostra societat, la necessitat de polítiques públiques que tinguin en compte les creences religioses dels ciutadans i la importància d'una adequada i lleial col·laboració dels poders públics amb les confessions i institucions religioses. La nostra reflexió s'aplica particularment a l'Islam, que és la minoria religiosa més nombrosa a Catalunya (un 7% de la població). L'Islam català, que compta amb uns 300 oratoris arreu del territori, és ple de vitalitat. Cal conèixer les persones i comunitats islàmiques i establir-hi espais d'amistat i col·laboració.

4. Els camins de futur: línies de força i propostes

4.1. Catalunya és una unitat pastoral. Per tant, cal adreçar una mirada conjunta a la realitat eclesial catalana, que no sigui circumstancial ni episòdica. Allò que afebleix l'Església és la dispersió. És, doncs, inajornable unir forces, articular el que tenim i crear noves realitats. En aquest sentit, la bona entesa entre les dues províncies metropolitanes és essencial. El funcionament de Catalunya com a unitat pastoral ha de ser doble i simultani: des de dalt i des de baix, des dels bisbes, pastors del poble de Déu, reunits com a Conferència Episcopal Tarraconense i des de les moltes i diverses realitats eclesials. El pontificat del papa Francesc, innovador i profètic, ens hi ajuda. La *Evangelii Gaudium* (2013) és el full de ruta de l'Església catòlica per ara i per als pròxims anys. A més de cinquanta anys del Concili Vaticà II (1962-1965) i a més de vint anys del Concili Tarraconense del 1995, el futur passa per l'aplicació de la *Evangelii Gaudium*, que és el document fonamental del segon Post-Concili. L'evangelització és la tasca primordial d'una Església en sortida. Cal construir una Església-poble de Déu, que sigui realment de poble i no minoritària i autoreferencial, que es fonamenti en la paraula de Déu, que celebri amb joia la seva fe (amb una litúrgia que atrau i evangelitza) i on els pobres ocupin un lloc principal.

Propostes

- Les diverses realitats eclesials han de practicar l'ajuda mútua de manera generosa. Una manera de fer-ho és crear àmbits transversals i bilaterals per tractar les qüestions compartides i evitar el desconeixement mutu.

- La celebració litúrgica és una de les cartes de presentació de l'Església més importants i més evidents. Una celebració curosa, plena d'espiritualitat i de calidesa, és una imatge potent de l'Església i un anunci d'Evangelí.

4.2. L'Església catalana ha de tenir visió profètica. L'ha de caracteritzar un estil de vida sobri, senzill, no consumista, amic de la veritat i enemic de l'opacitat. Ha de ser prope-
ra a la gent, sobretot, als pobres. L'Església ha de ser profètica perquè és així com imita Je-
sucrist i segueix el seu Evangelí, que és la gran profecia per al nostre temps. Ara bé, la pro-
fecia es viu en comunitat. L'Església ha de recollir profèticament allò que bull en la societat
i que tantes vegades reflecteix actituds de matriu cristiana, per exemple, el clam a favor de
la pau i la justícia, a favor dels drets de la persona i dels pobles o la solidaritat amb els refu-
giats. La profecia de l'Església es fa sovint visible a través de la misericòrdia, la qual
s'eixampla fins al punt d'incloure els problemes concrets de la gent: mai ningú no ha de ser
rebutjat. En aquest sentit, la millor manera de posar l'Evangelí al cor de la societat catalana
és començant pels pobres, que són la carn de Crist, i per les perifèries, socials i existencials.
D'aquesta manera creixeran les paraules i els gestos per part d'una Església, mare miseri-
cordiosa, la qual s'expressarà de manera comprensible amb el llenguatge adequat a l'Evan-
geli de Jesús. Aquest missatge pot ser escoltat i acollit per una societat que continuarà te-
nint arrels cristianes, però que cada vegada més estarà mancada d'una cultura cristiana. És
probable que en els pròxims anys s'anirà passant d'un catolicisme cultural, empeltat de re-
ferents religiosos, a una cultura marcada per la ignorància d'aquests referents o bé refrac-
tària a ells. Malgrat això, les arrels cristianes continuaran manifestant en comportaments
ètics de matriu (no de cultura) cristiana que caldrà descobrir i discernir. En cap cas la soci-
etat catalana es convertirà en postcristiana, com si el cristianisme n'hagués estat eradicat.

Propostes

- El primer objectiu d'una comunitat cristiana no pot ser la formació, sinó la missió. El darrer missatge de Jesús ressuscitat és aquest: «Aneu i feu deixebles tots els po-
bles» (Mateu 28,19). Cada membre de l'Església ha de ser, doncs, com afirma la *Evangelii Gaudium*, un deixeble missioner.
- Les perifèries formen part de la Catalunya-ciutat. Un cristianisme despert obre els ulls per reconèixer-les i trobar-hi els pobres. Així, cada comunitat eclesial ha de pre-
guntar-se per les persones que viuen amb solitud i por, ignorades o abandonades.

4.3. L'Església catalana ha d'endegar canvis efectius que salvin l'essencial i vagin a les
arrels del missatge cristià, tal com es troben en l'Evangelí de Jesús i són rellegides per la
Tradició (el Concili Vaticà II) i el Magisteri. Cal retornar, doncs, a allò que és essencial en el
cristianisme, amb fets que parlin i donin visibilitat a l'Església. Una Església missionera
parla menys als convençuts i més als qui no ho estan. Cal redreçar la trivialització del fet

religió, i per això cal proposar amb força l'experiència espiritual i de pregària que hi ha en el catolicisme, i fer-ho amb un testimoniatge coherent de vida, tal com subratlla l'encíclica *Evangelii Nuntiandi* de Pau VI. Mística i testimoni van junts. Pregària i amor als necessitats són dos batents de la mateixa porta.

Propostes

- Cal refer el teixit cristià global, que comença amb unes comunitats vives, fonamentades en l'Evangelí i amb un alt sentit de pertinença a l'Església. És vigent la paraula rebuda del Senyor: ser sal de la terra i llum del món.
- Cal incloure en aquest teixit cristià una xarxa d'amics i simpatitzants (entre els quals persones no cristianes!) que se senten atrets per la força de la fe cristiana, i que combreguen amb no poques opcions que l'Església fa.

4.4. L'Església catalana ha de canviar la manera de pensar els problemes i la manera de resoldre'ls. Cal reconèixer que els esquemes dels anys setanta i del primer Post-Concili (1965-2013) han quedat obsolets davant els reptes que el Papa Francesc ha posat damunt la taula, lúcidament conscient del canvi d'època. A més, a Catalunya els canvis pastorals són més urgents per la velocitat amb què viu el país i per la situació de cruïlla en què es troba de cara al futur. El gran referent pastoral i teològic resta el Concili Vaticà II –i el Concili Tarraconense del 1995, que en fou l'epígon–, els quals han de ser llegits i compresos des de la realitat actual, que ja no és la de cristiandat. En aquest moment de recerca de noves iniciatives pastorals, cal superar tres tendències negatives que perjudiquen directament la comunitat eclesial: l'endogàmia (atrinxerar-se en les pròpies posicions), la repetició irreflexiva (refugiar-se en el que ja s'ha fet) i el discurs de la derrota (buidar-se d'esperança).

Propostes

- Cal repensar els grans reptes pastorals de manera interconnectada i supradiocesana, per tal d'anar elaborant una manera compartida de veure les coses, una *mens communis*, que sigui aplicada diversament a les diverses situacions però que parteixi d'una visió conjunta i compartida.
- La construcció de la comunitat eclesial és una feina que necessita temps per a consolidar-se. Un element clau d'aquesta construcció és el prevere que la guia. Per això és bo que els canvis de rectors es produeixin en terminis llargs, per tal de garantir la consolidació de comunitats que visquin activament la seva pertinença a l'Església.

4.5. Cal que el cristianisme sigui l'ànima de la societat catalana. Anunciar l'Evangelí passa per un compromís concret a favor d'aquesta societat i d'aquest poble, ja que l'Església és germen «d'unitat, d'esperança i de salvació» (*Lumen Gentium* 9). L'Església no pot assemblejar-se a una oficina de serveis religiosos, sinó que ha de ser i presentar-se com a

mare de molts fills –i tots són, d’entrada, fills seus! Per això ha de treballar a favor de la convivència i del respecte mutu, de la justícia i de la pau, dels drets dels pobres i dels pobles. Els mons de la política i de l’economia, de la cultura i de les arts necessiten tenir al davant una Església que ajudi a construir ponts de civilització i d’humanisme. La presència social de l’Església passa també pels mitjans de comunicació i per les xarxes socials, on ha de parlar i explicar-se amb claredat i sense complexos. El diàleg entre Església i societat s’ha d’estendre a tots els àmbits. Res no pot ser aliè a l’Església. Aquesta s’ha d’implicar en la construcció de la *polis* a través de la civilització de l’amor i del conviure.

Propostes

- El percentatge de trencaments entre parelles que conviuen, constituïdes com a família o fora d’ella, és molt alt. Darrere moltes situacions de crisi hi ha un rerefons humà i espiritual que cal recuperar abans que sigui massa tard. És urgent vetllar per l’acompanyament espiritual de les famílies i dels seus membres.
- Els mitjans de comunicació de l’Església són una part important de la seva presència social. Cal fer una aposta decidida per revitalitzar els mitjans de comunicació de l’Església i participar sense por en les xarxes socials, especialment aquelles més properes al món jove.

Epíleg

L’Evangeli es viu i es comunica. Un cristianisme afeblit comença a ser vigorós quan fa propostes de vida concretes: l’amor als pobres com a punt de partença de l’evangelització, la sobrietat com a to general de la vida, la unió entre ètica i espiritualitat, la lluita positiva contra el mal i el Maligne (que s’infiltra a través de les flaqueses de cadascú i del món), la litúrgia impregnada del misteri de Crist i de la pregària d’intercessió, la joia de l’Evangeli que traspua i destrueix tota forma d’agror i d’antipatia, l’opció pel diàleg i la pau que contraresten la potència de la violència.

L’Església que viu i peregrina a Catalunya té al seu davant reptes de gran densitat, però també esperances i camins de futur que han d’anar concretant-se. No és fàcil endinsar-se en el segle XXI, ateses les circumstàncies complexes d’un món que es torna cada dia més global i que es veu sacsejat per preguntes greus com ara la pregunta per la veritat i la pregunta per la vida. La veritat s’ha tornat fràgil en una època en què s’ha instaurat la manipulació informativa, s’han abandonat els referents ètics i molts s’han instal·lat en la post-veritat. Pel que fa a la vida, es constata una minva el dret a una vida digna en totes les seves formes (treball, educació, salut, llibertat de pensament...), mentre augmenten la indiferència, la violència i l’exclusió. La creixent distància entre pobres i rics és un indicatiu de les dificultats que té la vida com a valor sagrat i absolut. La divulgació de projectes transhumanistes mostra l’impacte actual de les formes de vida creada artificialment per una tecnologia mancada sovint de pregunta ètica.

Tanmateix, el discurs de les calamitats i la derrota no és evangèlic. Un discurs com a aquest s'aparta positivament de l'Evangeli de Jesús, que té com a contingut fonamental el Regne de Déu, és a dir, un futur que respon al somni de Déu per a aquesta terra. Cal fer notar que per primera vegada en la història humana, allò que és global s'imposa a allò que és local. N'és un indicatiu el fet que des de 2006 les persones que viuen a les ciutats ja superen en nombre la població no urbana. D'altra banda, aquesta població no urbana participa activament en les xarxes telemàtiques que fan saltar fronteres i murs, i es modela segons formes urbanes de vida. La Catalunya-ciutat és un fenomen que s'inscriu en aquest marc de comprensió. Doncs bé, les ocasions que es presentaran en el futur seran nombroses i han d'anar encaminades a intervenir en aquests processos de globalització, que no anul·len allò que és local però que ho redimensionen. El diàleg entre global i local és necessari perquè la realitat aparentment més llunyana pot convertir-se en propera en pocs instants.

Tot això se sostindrà si hi ha un punt de partença comú: l'Evangeli de Jesús com a proposta-resposta a la pregunta pel sentit que es fa la societat catalana. La claredat en l'opció és la premissa indispensable per a l'abundància de fruits. Si els plantejaments pastorals de l'Església catalana es remetent a l'Evangeli, aleshores hi haurà un camí conjunt i les forces es multiplicaran. Si, al contrari, es raona des de la indefinició o des de la por, des de l'acomodació o des del victimisme, l'Església pot quedar diluïda o convertida en un petit reducte. Tan sols una Església que surt, deixeble i missionera, espiritual i joiosa, amb vocació d'arribar a tothom, convençuda que Jesús és el missatge, té possibilitats de fer créixer l'Evangeli com a nucli i ànima d'un país que cerca el seu camí en la història. El futur comença a existir quan el present s'omple de visió. El present s'esponja quan el futur s'obre amb esperança.

Març de 2018

JOSEP M. SOLER (*abat de Montserrat*)

ARMAND PUIG I TÀRRECH (*prevere, rector de l'Ateneu Universitari Sant Pacià*)

MARGARIDA BOFARULL (*religiosa, presidenta del'Institut Borja de Bioètica – URL i professora de la Facultat de Teologia de Catalunya – AUSP*)

MIQUEL CALSINA (*prevere, professor de la Universitat Ramon Llull*)

JAUME CASTRO (*responsable de la Comunitat de Sant'Egidio a Catalunya*)

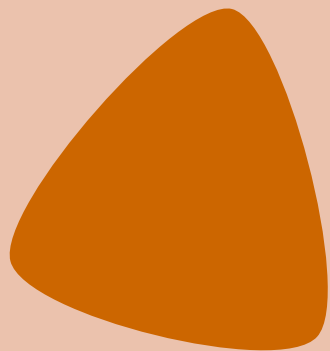
EDUARD IBÁÑEZ (*president de Justícia i Pau, Barcelona*)

MARGARITA MAURI (*professora de la Universitat de Barcelona*)

JOAN PLANELLAS (*prevere, degà de la Facultat de Teologia de Catalunya – AUSP*)

LLORENÇ PUIG (*religiós, delegat dels Jesuïtes de Catalunya*)

FRANCESC TORRALBA (*professor de la Universitat Ramon Llull*)

El Bon Pastor
Revista per a preveres

